

Список літератури

1. Аганбегян А.Г. Россия в период глобального финансового экономического кризиса 2008-2009 годов / А.Г. Аганбегян // Банковские услуги. – 2009. – № 1. – 48 с.
2. Быков П. Кризиса хватит всем / П. Быков // Эксперт. – 2009. – № 8. – С. 85.
3. Вісник Національного банку України. Структура активів банків України за станом на 01.10.2007. – 2007. – № 12. – С. 43-65.
4. Вісник Національного банку України. Структура активів банків. – 2008. – № 3. – С. 50-51.
5. Вісник Національного банку України. Структура активів банків України за станом на 01.10.2008. – 2008. – № 12. – С. 42-63.
6. Вісник Національного банку України. Структура активів банків України за станом на 01.01.2009. – 2009. – № 3. – С. 50-51.
7. Вожжов А.П. Використання змінної частини поточних пасивів банків як інвестиційних ресурсів / А.П. Вожжов // Вісник Національного банку України. – 2003. – № 12. – С. 18-21.
8. Гладких Д. Ринкова позиція банків в умовах вільної конкуренції / Д. Гладких // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 9. – С. 5-9.
9. Дорошенко І. Саморегуляція глобальних фінансових ринків. Механізм встановлення ринкової рівноваги чи джерело нестабільності та макроекономічних ризиків / І. Дорошенко // Банківська справа. – 2009. – № 1. – 21 с.
10. Международный опыт жилищного ипотечного кредитования / Фонд «Институт экономики города». – М., 2003.
11. Рябченко Л.И. Большие проблемы большого бизнеса / Л.И. Рябченко, Ф. Мей, Ф. Мак // Банковские услуги. – 2008. – № 11. – С. 2-11.

УДК 336.221

Папаїка О.О., д-р екон. наук, проф.,

Мелентьєва О.В. (ДонНУЕТ, Донецьк)

НАПРЯМКИ МІНІМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто такі поняття, як оптимізація оподаткування, мінімізація оподаткування, податкове планування, формування механізму оптимізації системи оподаткування. Визначено принципи оптимізації оподаткування. Обґрунтовано напрямки мінімізації оподаткування як засобу оптимізації фінансових ресурсів підприємств.

Ключові слова: Податковий кодекс України, податкове планування, мінімізація оподаткування, оптимізація фінансових ресурсів підприємств.

Посилення податкового тиску на платників податків, недосконалість податкового законодавства є причинами ухилення від сплати податків, що є недопустимим у виконанні державою фіскальної функції. Разом з тим використання

підприємствами можливих законних способів щодо мінімізації податків дають змогу протистояти фінансовим труднощам. Сьогодні мінімізація податків на корпоративному рівні стає одним з найважливіших завдань фінансового управління підприємства в контексті управління фінансовими ресурсами. Мінімізацію оподаткування можливо визначити як зменшення суми податкових зобов'язань платника податків шляхом використання недоліків чинного законодавства. Фінансові схеми мінімізації оподаткування постійно змінюються і вдосконалюються, а така діяльність стає нормою поведінки багатьох суб'єктів господарювання. Як свідчить податкова практика, передумовою такого становища є фіскальна направленість податкової політики України та надмірне податкове навантаження на платника податків, що зумовлює формування механізмів збільшення коштів для задоволення виробничих та соціальних потреб.

Відсутність системної оптимізації оподаткування призводить до надмірного обсягу стягнення податків за скорочення обсягів виробництва і, як наслідок, критичного зменшення обігових коштів підприємства та їхніх прибутків. Відсутність належного податкового стимулювання призводить до погіршення фінансової стійкості підприємств, падіння інвестиційної активності, зменшення темпів розвитку і впровадження нових технологій та інноваційної діяльності [6].

Проблема створення економічних умов для мінімізації податкового навантаження суб'єктів господарювання потребує якнайшвидшого вирішення.

Аналізу проблеми ухилення від сплати податків та зборів, виявленню причин мінімізації податкових платежів суб'єктами господарювання та розробці засобів вирішення цих питань присвячені праці українських науковців: М. Азарова, В. Вишневського, П. Гайдуцького, А. Єлісєєва, О. Єфімова, В. Мельника, П. Мельника, О. Папаїки, В. Поповича, О. Поповича, О. Турчинова та інших.

Разом з тим в цих роботах не достатньо приділено уваги питанням оптимізації оподаткування фінансових ресурсів на корпоративному рівні.

Враховуючи вищевикладене, метою статті є обґрунтування напрямків мінімізації оподаткування як засобу оптимізації фінансових ресурсів підприємств та визначення принципів оптимізації оподаткування.

Незважаючи на прийняття Податкового кодексу України, на сьогоднішній день ще існує багато недоліків щодо оподаткування підприємницької діяльності в Україні, що сприяє відтоку підприємств у тіньовий сектор, тобто веденню нелегальної діяльності і повного ухилення від сплати податків, порушення податкового законодавства і зменшення сум податків, які необхідно перераховувати до бюджету. В умовах сьогодення важливе місце, на нашу думку, треба відводити послідовній реалізації податкової політики як державному регулятору покращення фінансової діяльності підприємств. При цьому, проводячи певні зміни в системі оподаткування держава повинна проводити податкову політику, спрямовану на оптимізацію інтересів держави (податкове наповнення бюджетів усіх рівнів) та платників податків (помірне податкове навантаження) [2].

Головними чинниками, які підштовхують платників уникати сплати податків, є: кількість податків та рівень податкових ставок; складність розрахунків податкових зобов'язань; високий рівень економічної нестабільності; рівень ефективності роботи податкової служби; рівень суспільної свідомості щодо не-

обхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних структур; рівень корупції в державі. Однак варто зазначити, що існують підприємства, які справно сплачують податки, неухильно дотримуючись податкового законодавства. Причиною їхнього успіху є податкова оптимізація [1].

У межах чинного Податкового кодексу України досить актуальним залишається питання створення такої системи оподаткування, яка б базувалася на стимулюючій функції та забезпечувала б більш сприятливі умови для ефективної роботи в реальному секторі економіки суб'єктам господарювання. Тому актуальним залишається питання чіткого обґрунтування механізму оптимізації системи оподаткування та напрямків мінімізації оподаткування. Основним результатом мінімізації податків є розширення фінансових ресурсів підприємства. Загальним методом мінімізації є застосування «податкових схем», які постійно вдосконалюються.

Засоби досягнення основної мети діяльності підприємства – максимізація прибутку підприємства – найчастіше стосуються сфери оподаткування.

Слід зазначити, що велика увага в дослідженнях вітчизняних економістів, вчених та практиків приділяється таким поняттям, як: корпоративний менеджмент, оптимізація, уникнення та ухилення від оподаткування, податкове планування, як основним напрямкам мінімізації оподаткування, що схематично зображено на рисунку 1.

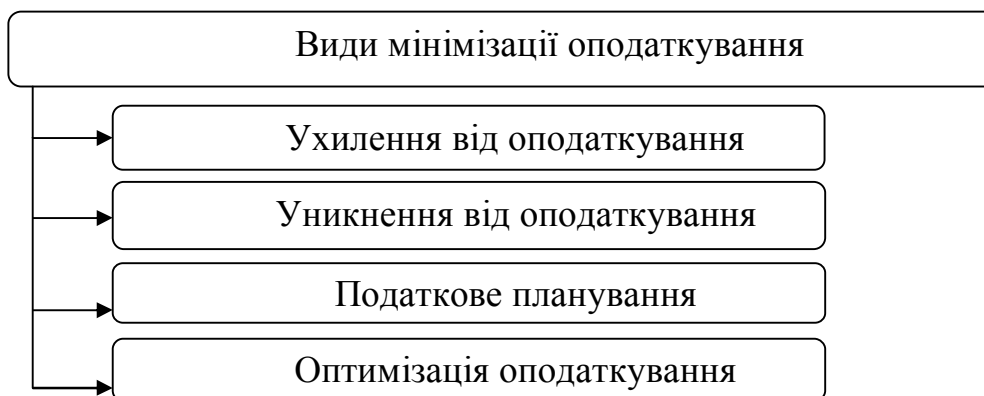


Рисунок 1 – Основні напрямки мінімізації оподаткування в Україні

Оптимізація оподаткування та податкове планування в сучасних умовах отримали значний розвиток і на сьогодні є важливою складовою фінансового планування.

Організаційні заходи в рамках чинного законодавства, пов'язані з вибором часу, місця та видів діяльності, створенням та супроводженням найбільш ефективних схем та договірних відносин, з метою збільшення грошових потоків підприємства за рахунок мінімізації податкових платежів характеризують оптимізацію оподаткування [5].

Податкова оптимізація – зменшення розміру податкового зобов'язання шляхом ціленаправлених правомірних дій платника податку, які включають в себе повне використання всіх наданих законодавством пільг, податкових звільнень та інших законних переваг.

Податкова оптимізація проявляється у виборі платником податків найбільш вигідних правових форм здійснення діяльності з метою обчислення оптимальної суми податків в конкретних умовах господарювання згідно з чинним законодавством. Під правовими формами розуміються передбачені законодавством варіанти поведінки: вибір організаційно-правової форми здійснення діяльності, податкового режиму, облікової політики, виду і умов цивільно-правових договорів, використання пільг. Пошук оптимальних управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію зобов'язань щодо обов'язкових платежів у межах закону, є характерним напрямком податкової політики суб'єкта господарювання в умовах ринкових відносин.

Головною відмінністю податкової оптимізації від ухилення від сплати податків є використання платником податків дозволених чи незаборонених законодавством способів зменшення суми податкових платежів, не порушуючи при цьому законодавство. У зв'язку із цим такі дії платника податку не є податковим правопорушенням чи злочином і, відповідно, не тягнуть за собою несприятливих наслідків для платника податку, таких як донарахування податків, а також накладення фінансових санкцій та нарахування пені.

У чинному податковому законодавстві не закріплено критеріїв, які б дозволили провести чітке розмежування між законним зменшенням податків (податковою оптимізацією) та ухиленням від сплати податків. У зв'язку із цим актуальною є проблема так званих «сірих схем», коли платник податків, формально не порушуючи жодну статтю податкового законодавства, але застосовуючи певні схеми, суттєво зменшує свої податкові зобов'язання порівняно з іншими платниками податків, які такі схеми не використовують.

Податкова оптимізація включає сукупність методів та засобів, які забезпечують найбільш ефективно використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, які знаходяться в їхньому розпорядженні. Вважаємо, що для проведення податкової оптимізації варто дотримуватися певних принципів:

- законності проведених операцій – способи оптимізації податків не повинні суперечити чинному податковому законодавству;
- обачності – оптимізація має ґрунтуватися на логічному використанні недоліків у законодавстві, а не на створенні штучних схем заниження податків;
- послідовності – обрані інструменти податкового планування повинні формувати схему оптимізації, притаманну конкретному підприємству, що ґрунтується на дотриманні його типових господарських операцій;
- поміркованості – отримання максимальної вигоди з мінімальними витратами за дотримання законності нарахування і сплати податків;
- ефективності – витрати на проведення заходів щодо оптимізації податкового планування не повинні перевищувати отриману економію від мінімізації оподаткування.

Податкова оптимізація, мінімізація податків (легальне зменшення податків) – це зменшення розміру податкових зобов'язань за допомогою цілеспрямованих правомірних дій платника податків, що включають повне використання всіх наданих законодавством пільг та інших законних прийомів і способів. Іншими словами, це організація діяльності підприємства, за якої податкові пла-

тежі зводяться до мінімуму на законних підставах, без порушення норм податкового і кримінального законодавства. Ці способи з юридичної точки зору не припускають порушення законних інтересів бюджету. Тому мінімізація оподаткування відіграє роль елемента податкового планування. В основі мінімізації оподаткування лежать два основних шляхи діяльності підприємства: законний або легальний (оптимізація оподаткування, яка можлива за ефективного податкового планування) та протизаконний або нелегальний (ухилення від оподаткування) [5].

Практика показує, що оптимізувати податкові платежі на підприємстві дозволяє ефективно організована система податкового планування. В умовах жорсткої фіскальної політики держави податкове планування дає підприємствам та організаціям можливість вижити [7].

Узгодженість діяльності та оптимізація цієї системи в напрямку мінімізації податків законним шляхом знижує фінансові витрати і зміцнює фінансовий стан підприємства загалом. Податкове планування – це діяльність з розробки та практичного застосування схем, які дозволять знизити податковий тиск, також це методи і заходи, спрямовані на збільшення коштів, які залишаються в розпорядженні підприємства після сплати необхідних податків та зборів. Податкове планування являє собою інтеграційний процес, що полягає в упорядкуванні господарської діяльності відповідно до чинного законодавства і стратегії розвитку підприємства.

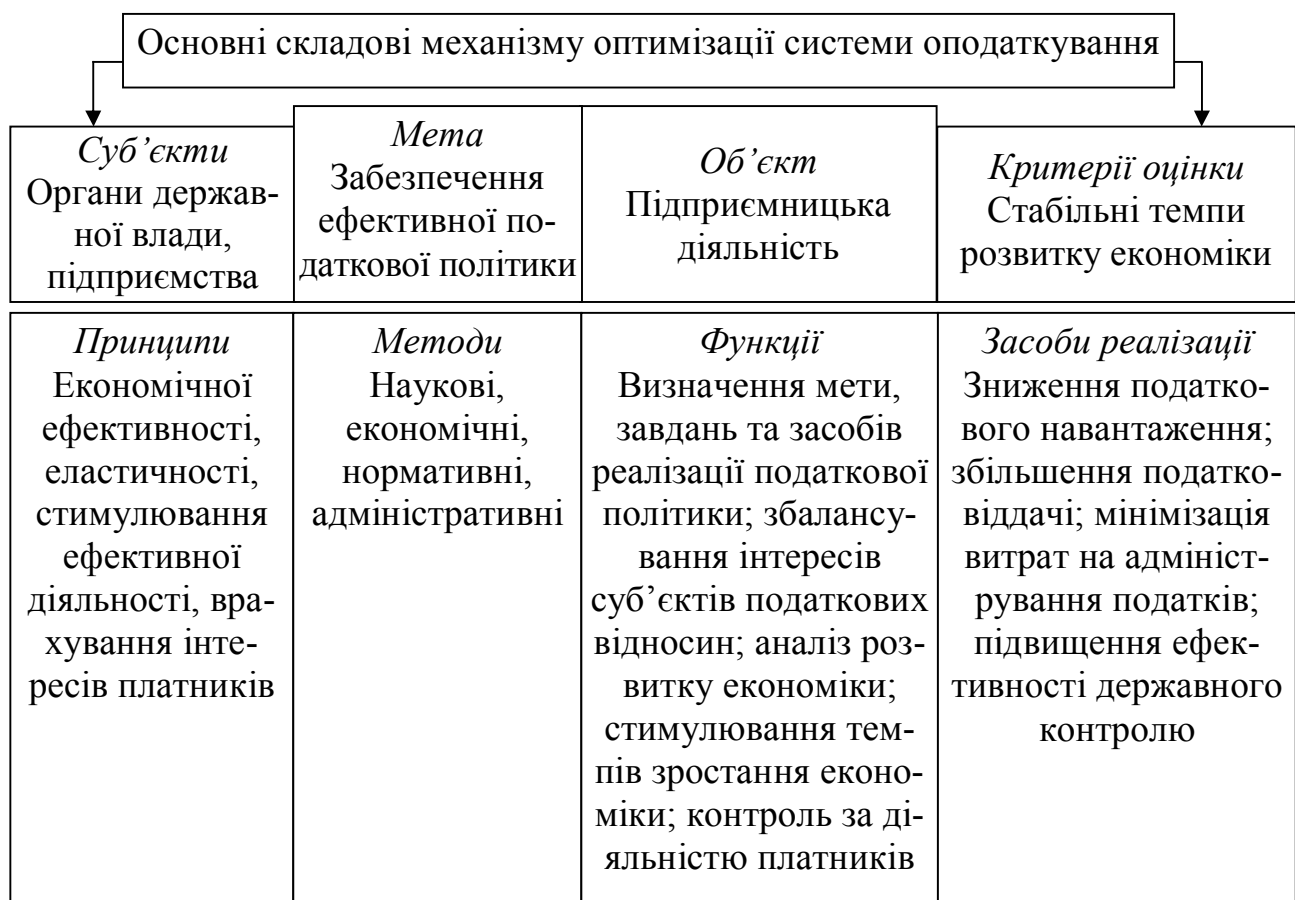


Рисунок 2 – Механізм оптимізації системи оподаткування

За ефективного податкового планування оптимізуються грошові кошти підприємства, зростає прибуток та раціонально використовуються обігові кошти. Податкове планування є здоровою альтернативою тіньовій економіці [6].

Узагальнюючи матеріали дослідження, вважаємо, що для реалізації процесу податкового планування необхідно сформувати механізм оптимізації системи оподаткування, як показано на рисунку 2.

Таким чином, механізм оптимізації системи оподаткування – це сукупність принципів, функцій, методів та засобів реалізації податкової політики держави, за допомогою яких забезпечується збалансованість інтересів суб'єктів податкових відносин та створюються сприятливі умови для ефективної діяльності підприємств.

Висновки. Таким чином, у податковій сфері доцільно послідовно проводити податкову політику, спрямовану на забезпечення розширення бази оподаткування. Реалізація механізму оптимізації оподаткування дозволить забезпечити зміцнення сфери виробництва завдяки зменшенню податкового навантаження на суб'єкта господарювання, підвищенню ефективності від застосування податків, оптимізації фінансових ресурсів підприємств, зростанню рівня рентабельності та підвищенню продуктивності праці. Забезпечення достатнього наповнення бюджету має відбуватися разом із стимулюванням і розвитком корпоративного сектору. Таким чином, процедура створення оптимальної системи оподаткування передбачає детальну розробку різних її елементів, методів оподаткування, розгляд альтернативних варіантів оподаткування з оцінкою наслідків їхнього впровадження для економіки.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є розробка науково-методичного забезпечення на основі механізму оптимізації системи оподаткування функціонування системи оподаткування, що зробить можливим створення оптимальної податкової системи, яка надасть можливість збалансувати інтереси суб'єктів податкових відносин.

Також актуальним у подальших дослідженнях є проблеми підвищення державою, в умовах чинного Податкового кодексу України, ефективності податкової політики та використання податкової політики як активного фактора відтворювальних процесів в економіці.

Список літератури

1. Щодо схем мінімізації сплати податків очима МФУ: Лист, Міністерство фінансів України: [від 25.04.2008 р. № 31-20010-3-8/3337].
2. Демченко Т. Податкова політика як інструмент регулювання відтворювального процесу / Т. Демченко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2 (32). – С. 69-75
3. Крупка М.І. Фінанси в трансформаційній економіці України: навч. посібник / М.І. Крупка. – Л.: Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка. – 2007. – 614 с.
4. Нашкерська М.М. Особливості ухилення та уникнення від сплати податків / М.М. Нашкерська // Науковий вісник. – 2008. – № 18. – С. 258-263.
5. Ткаченко В.В. Податкове планування на підприємстві / В.В. Ткаченко // Економіка і держава. – 2008. – № 12. – С. 55-58.

6. Вахновська Н.А. Податковий кодекс в контексті реформування податкової системи України / Н.А. Вахновська // Економічний форум. Луцький національний технічний університет. – 2011. – № 1.
7. Передерій А.О. Удосконалення податкового менеджменту в системі управління підприємством / А.О. Передерій, О.В. Грицак // Стан і проблеми оподаткування в умовах світової фінансової кризи: Х Міжнарод. наук.-практ. конф.: [матеріали]. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – С. 262-265.

УДК 336.1:332.14

Сорокіна О.М. (ДонНУЕТ, Донецьк)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ

У статті розкривається сутність, принципи та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки регіону, пропонуються заходи щодо реалізації регіональної фінансової політики.

Ключові слова: *фінансова безпека держави, фінансова безпека регіону, стратегія фінансової безпеки регіону.*

У загальному розумінні захищеність регіону від наявних і потенційних негативних факторів, зокрема, в сфері фінансів і фінансових взаємовідносин, а також здатність протистояти їм характеризує категорія фінансової безпеки.

Згідно з висновками науковців М.А. Коваленко, Т.О. Мацієвич, Н.В. Радванської увага, яка приділялася сьогодні фінансовій безпеці, не випадкова. Зростаюча значущість формування системи фінансової безпеки як в Україні, так і в окремому регіоні зумовлена негативною динамікою розвитку процесів у соціально-економічній сфері. Зокрема, протягом останніх років дедалі посилюється розлад системи державних фінансів та фінансів суб'єктів господарської діяльності. Це виявляється, з-поміж іншого, в хронічному невиконанні бюджетів усіх рівнів, втраті державою внутрішньої та зовнішньої кредитоспроможності, безвладді, кризі банківської системи та фондового ринку, зменшенні реальної заробітної плати та наявності значних обсягів заборгованості по ній, різних соціальних допомог, високому рівні інфляції, втраті довіри населення до кредитно-фінансових інститутів, «відпливі» вітчизняного капіталу за кордон, відмиванні «брудних» грошей, перетіканні коштів у тіньовий сектор економіки та ін.

Відтак, фінансова безпека є провідною та вирішальною складовою економічної безпеки регіону, оскільки за ринкових умов господарювання фінансові ресурси є «двигуном» будь-якої економічної системи.

Мета поданої статті полягає у вирішенні проблеми забезпечення фінансової безпеки регіону та виробленні конкретних методів і заходів щодо підтримання безпеки на належному рівні в перспективі.

Мета статті обумовила необхідність вирішення таких завдань: